

ԼՐԱՅԻՆ ՈՅՈՒՆԻ ԼՐԱՅԻՆՆԵՐ

ՕՐԵՐԻՐ ՔԵՂՎԱԿԱՆ, ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ԵՎ ԼՈՒԿԱՐԱՆԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

6 Փետրվար:

Նորին Վեհափառութիւնը բարեգութ Նախկին հետագայ խաղաղութեան համար իշխանութիւնը շնորհեց Նորին Բարձրութեան Սեփակոյնին:

«Պէտք էմք խաղաղութեանը վրայ, ինչպէս և բոլոր ցրցուցած հաւատարմութեանը նշաններուն ալ իմ օգոստափառ անձինս ու իմ Բարձրագոյն Վերան օգտին համար: Եւ յայնքան ժամանակ է ի վերջում տեղեկութիւն ունենալովք, առ երբի բոլոր գործերուն վրայօք, որն որ շատոնցմէք ևս կառավարութեանը տալին է, ամենեւին իրաւունքով չունէ չունի որքան ջանքովք և խոհանութեամբք նոր իրաւունքներ պիտի ստանան իմ բարեխաղ կամայիս ու վստահութեանս վրայ: Նաև բարեխաղութեանս յարգը լաւ ճանճնալովք՝ գիտեմ հոգ կը տանիս որ զաւանդներդ ալ հաղորդը ըլլան քու ունեցած գովելի բարուցը: Եւ հաւատարմութեանս որոշեցի որ հաստատեմ գրեթէ Նախկին կառավարութեանը վրայ: ու հրամայելու ես մինչև ան սահմանադրւածները որ իմ փոխարքայ աշխարհագրական թղթի վրայ նշանակելովք ինչ խրկեց. առկէց ի զատ՝ աս կառավարութեան ժառանգութիւնն ալ կը շնորհեմ քեզ, հետագայ պայմաններով:

«Նախկին կառավարութիւնը այն արու Գաւառի պիտի անցնէ որն ես ընտրեմ, ու նոյն կերպով շարունակելու է յաջորդութիւնը որոշող որդի: Եւ որ արու Գաւառի սերունդը պակսելու ըլլայ, աղջիկներու արու Գաւառի յաջորդելու իրաւունքը չունին:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ԿԱՆԱԿ

ՏԵՍԵՐԸ ԿԱՆԱԿ

Երևելի մարդկանց երիտասարդութեան հասակին զիպումները:

Պատմութիւններու մէջ կը կարգանք որ գրեթէ ամեն անուանի մարդիք, մանաւանդ ան թագաւորները, որոնք մեծ կուլիցան, իրենց երիտասարդութեան ժամանակը թշուառութեամբ, վշտով ու խռովութեամբ կանցընէին: Բայց տառապանքները ու վտանքները անոնց միտքը բացին, ալ աւելի քաջալիրութիւն տրւին. անոնք որ ամեն նեղութեանց համբերելով, Երևելի յորձերու ձեռքը կան մեծութեան ու քաջութեան անուն ձգեցին աշխարհքի մէջ: Եւ զիտղութիւնը մեկ օգտակար նիւթ մըն է իշխանութեանը կրթութեանը համար: Սովորէս

«Բոլոր ցրցուցած մէջէն որն որ Նախկին կառավարութեանը համար ընտրվելու ըլլայ, Եւստանդը նուազօրէն պիտի գայ իշխանութիւնը ընդունելու համար:

«Նախկին կառավարիչը՝ ժառանգութեան արտօնութիւնով, ուրիշ Վեհափառութեան ունեցած տիտղոսէն աւելի տիտղոս կամ պատիւ ունենալու չէ, ու աստիճանով անգամ անոնցմէ վեր ըլլալու չէ. այլ իր պաշտօնակիցները ինչ պատիւ որ ունին, ինքն ալ նոյնը պիտի ունենայ:

«Իմ խաղաղութեանը՝ Երբիս Կիւստանէյի, ինչպէս և կառավարութեան համար եղած ու զեռ ըլլալու օրէնքները և բոլոր բարեկամ տերութեանց հետեղած զաշնադրութիւնները, կամ անոնք որ կարելի է Եւստանդ ըլլան, նմանապէս ի դորձ պիտի զրկին Նախկին կառավարիչի մէջ:

«Նախկին ժողովուրդին վրայ ինչհարկ որ զրկին իմ անունով ըլլալու է. որպէս զի Նախկին բընակիչները՝ որոնք իմ Բարձրագոյն Վերան հաւատակներուն մէջ մասն են, հարտահաղորդութիւն (զուլում) չեն կրին, ու անկանոն կերպով ստակ չառնելու անոնցմէ, տասանորդները և ուրիշ հարկերն ալ՝ բոլոր հերութեանս մէջ ինչ անունով որ կառնելի, նոյն կերպով պիտի հոն ալ կարգի զրկին:

«Չորրորդ մասը՝ Նախկին մասին տասանորդաց և ուրիշ հարկերուն, ամբողջ իմ Բարձրագոյն զրանքս գանձը պիտի մոնայ. մնացած իրեք բաժինով քաղաքական ու զինուորական կառավարութեանը վերաբերեալ ծախքերը ընեն, ու կառավարիչին սնունդը հոգաց լին, նաև Սեփակի ու Սեփակի ցորենը առնելի, որն որ ամեն տարի պիտի խրկէ Նախկին յիշեալ սուրբ քաղաքները:

«Նախկին հարկը՝ կը պարտաւորի Նախկին կառավարիչը տալ, ու վճարելու սովորութիւնն ալ չինք

տարի պիտի քըշէ, 1256 էն սկսեալ, (10 փետրվարի 1841) . յետոյ ուրիշ կերպով կարգի կը զրկին, Նախկին կառավարի կացութեանը ու պարագաներուն համեմատ:

«Որովհետեւ իմ Բարձրագոյն Վերան պարտաւորութիւնն է, տարեկան եկամուտներու որչափ ըլլալը գիտնալ, ու տասանորդը և ուրիշ հարկերը ինչ կերպով առնելը. և ըստ որում աս բանը հոգաբարձուի մը կարգով է որ վերակացութիւն ընէ ու գրէ, ասոր համար ալ կը ծանուցանեմ հոգը իմ կայսերական կամեցողութիւնս:

«Ստանկներուն վրայօք հարկաւոր եղած կանոնադրութիւնը իմ Բարձրագոյն Վերան պիտի որոշէ. անանկ որ՝ այսուհետեւ ամենեւին փոփոխութիւն մը չըլլայ, թէ անոնց անունը և թէ ածէքին. ոսկի ու արծաթ ստակները՝ որ Նախկին կառավարիչի մէջ իմ անունով վրայ կտրելու թոյլտուութիւնը շարունակվելու է, հաւասար պիտի ըլլան անոնց որ իմ փոքրանոցէս (ղարպիսանայէս) կըլլան, թէ անունով թէ ձեռով և թէ այսպիսով:

«Պարագութեան ժամանակը տասներ ու չհազար հոգի զօրք՝ բաւական է Նախկին ներքին պահպանութեանը համար, ու աս թիւը հիշելու չէ բնաւ. բայց որովհետեւ Նախկին կառավարիչը Նախկին ժառանգութեանը համար է, ինչպէս որ հերութեանս մէջ գտնված ուրիշ զօրքերն ալ, պատեւրազի ժամանակ կոչուող աս թիւը հիշելու, որչափ որ պատշաճաւոր կը գտնվի:

«Նոր կառավարութեանը համեմատ՝ զինուորներուն համար կանոն զրկած է բոլոր հերութեանս մէջ, որ հինգ տարի ժառանգութիւն ընելէն ետեւ, անոնց սեղը ուրիշ զինուորներ պիտի գրվին. աս կանոնը Նախկին կառավարիչի մէջ ալ պիտի պահպանէ: Ստակ Նախկին կառավարիչի մէջ գրված զինուորներուն մէջէն որոնք

Խարայեալաց թագաւորութեան առջի հիշնադիրը, հարկ եղաւ որ փախստականի մը պէս մեկ սպաստանքան մը փնտրուէ անապատին մէջ. ուր տեղ թաղաւական կեանք մը անցուց հովիւներուն ընտանեացը հետ քառասուն տարի չափ: Տաճկաց կրօնին հեղինակը՝ իր Եւստանդ հասակին օրերը յետին աղքատութեան մէջ անցուց, կառաւաններուն (քէվաններուն) հետ Եւստանդութիւնը ընելով: Նախկին Եւստանդութեան հաղիւթը քըսանը հինգ տարեկան եղաւ, Գաւառի զօրհրդի վտանգներուն կտրուածութեամբ գէթ կը դնէր, ու ինչ ան իր մահուան օրը պատճառվելէն ետեւ կը կեցաւ:

— Կիւստանէյի Եւստանդութեան իր Եւստանդ հաւանքները, ու հովիւները աղատելով զանի մեծ աշխատութեամբ ու զաղտուկ սնուցին: — Պոմպիէն իր առջի տարիները պատերազմողներուն մէջ անցուց՝ քսաներեք տարեկան էր երբոր սկսաւ հրամայել զօրաց դնելու: — Հուլիոս կեսար՝ Սիզիլիայէն մեռնելու դատապարտու-

ված էր, բայց յետոյ անոր սիրելի եղաւ. ասպատակներուն ձեռքը իյնալով՝ հարկ եղաւ որ գերութեան գինը տալով փրկէ զինքը, ու ետքը սկսաւ իր փաստով անոնց դէմ պատերազմել: — Կոստանդինոս կը հառաչէր Վաղերիոսի լուծին ու հալածանաց տակը, յետոյ փախաւ իր հօրը քովէն: — Գլեոքոս ալ իր հօրը պէս՝ չարաչար նախադէպներ կրեց Վաղերիոսի անունէն. հայրը գլխատեցաւ ու որդին փախչելով աղատեցաւ: — Մեծին Կարողութեան թոյլտուութեամբ հաւանքին պատմութիւնը աղէկ մը յայտնի չէ. բայց ինչպէս կը կարծվի ան ալ մեկ հանգիստ կեանք մը չունէր, և թէ այն ժամանակի բարբարոսները միտք բերեցին ու բարբարոսական տեսարանները, որ իր պալատականներուն՝ ու իր ձերբութեան ժամանակի պատմութեանը մէջ գրված են:

— Մեծն Պետրոս Սուսաց կայսրը իր մանկութեան հասակը վտանգաւոր պարագաներու մէջ անցուց. քանի մը անգամ քիչ մնաց որ իր կեանքը պիտի կորսնցունէր

հիմայ կը ծառայեն , քան ի հազար հոգի ընտրվի նոր ծառայութիւնը սկսելու համար , որոնց տասնը ութ հազարը խելիստոս պիտի մնան ու երկու հազարը հոս խրկուվելու , են իրենց ժամանակը լրացնելու համար :

« Հինգերորդ մասը աս քան ի հազար զինուորներուն որովհետեւ ամեն տարի պիտի փոխվի , ուստի չորս հազար հոգի զրեւ պէտք է տարոց տարի խելիստոսի մէջ . ու ինչ պէտք զինուորական կանոնադրութիւնը կը հրաւիրուի , վնասիկ ձգելով՝ մարդատիրութեամբ ու անկողմնապահութեամբ վարվելու : Իրեք հազար վեց հարիւր հոգի աս նոր զրկածներէն ատ կողմը մնան ու չորս հարիւր հոգի հոս խրկուվին :

« Ան զինուորները որ ծառայութեան ատենը լրմնացած են , թէ՛ խելիստոսի եւ թէ՛ աս քաղաքը , իրենց տունը դառնան ու մեկով՝ ալ չի գրվին :

« Խելիստոսի կիւմային թէպէտ և ուրիշ կերպ զինուորական հաղուստ հարկաւոր կըլլայ , բայց միօրինակ հանգերձը , ու եղիստոսիան գունդերուն , զըրօշակները իմ հէրութեանս գունդերուն ունեցածէն տարբեր ըլլալու չեն :

« Ասանկ ալ , հազուադէպ և նշանները՝ զինուորական պաշտօնատարներուն , նաւաստեաց ու ծովային զինուորներուն խելիստոսի , նաւերուն զըրօշակները ևս աս տեղի եղածներուն նման պիտի ըլլան :

« Խելիստոսի կառավարիչը իշխանութիւն ունենայ ցամաքի ու ծովու զինուորական պաշտօնատարներ կարգել մինչև տեղակալութեան (միւլազիմութեան) աստիճանը . անկէջ բարձր աստիճան ունեցող պաշտօնատար սահմանելով իմ կայսերական հրամանաւ ըլլալու է :

« Ասկէց ետեւ , խելիստոսի կառավարիչը չի կրը նալու է պատերազմական նաւ շինել առանց իմ մասնաւոր հրամանիս :

« Խելիստոսի ժառանգական կառավարութիւն տըրը

Գաղմանքներուն ու Կոլիցիներուն ձեռքովը : Իր քոյրը Սոփիա անոր դէմ ապստամբութեան կուսակից էր եղեր : Շատ անգամ վանքերու միջ ապստամբ կը ըլլար Սթրելցոց մահաբեր նենգութիւններէն խաղաղութեան համար , ու ինչպէս որ կարօտութեան , հալածանաց ու նենգութեան չի համբերեցնէ անւանի չի դաւ : — Հերիկոս դ Վաղդիոյ թագաւորը մէկ անգամ կրթութիւն մը ունեցաւ . իր անունը անարգ կերակուրներէն , հազուադէպ խոշոր գլուխը բաց ժուռ կուգար , ու ճանկութեամբ կը ընկէր շքեղ կայսերական ու լեռներուն վրայ իր կենակից ընկերուն հետ , ան երկրին ու ժամանակին սովորութիւններուն համեմատ : Վիչ մնաց որ պիտի խրդրէր թօշկաւ նաւահանքստին մօտ , ու չորսուր պիտի սպանվէր արիւննոտ ու սոսկալի հարսնիքներու մէջ : Աւերոր տանքովեց տարեկան էր լարնաբի ծեծին ներկայ դռնը վեցաւ : Հայտնի է ամենուն թէ ի՞նչ անաչառ կրթութիւն ու ներնաւ Գիտերիկոս է , ի՞նչ նեղութիւններ քաշեց իր երիտասարդութեան ատենը , հօրը հետ ունեցած կրուռներուն , ու լնգիւս փախչելուն պատճառաւը : Ընդ : Եւս ամեն բանէն պիտի եղծկացնէր թէ փորձը մեկ աղու միջոց մըն է որ մարդ աւելի կատարեալ ու գերազանց կընէ քան զամեն մարդիկ :

Թարգմանաց յիտա .
Հ . Թ . Ստիւքանով
յաշակերտաց Ս . վարժ .

վելը , վերի գլուխը սրտմաններէն կտնկալ ըլլալով թէ որ անոնց մէկը անգամ չի կատարվի , պատճառ կըլլայ որ աս իմ ըրած շնորհքս խելիստոսի ատենով :

« Աս Խաղդի — Երեք քեղի խրկուվեցաւ , որ զու՛ և քու որդիքդ , ճանչնալով իմ կայսերական բալրերստութիւնս որ ունիմ ձեր վրայ , հոգ տանէք ասոր մէջը հաստատութեամբ պայմաններ կատարելու : Եւ զիպտոսի բնակիչները ամեն կերպ բռնութենէն ազատ պահելու . անոնց հանգստութեանը ու երջանկութեանը հոգ տանելով , ու զզուշանք իմ հրամաններուս գէմ կենալէն , վերջապէս , ծանուցանէք ի . Գրանս՝ հարկաւոր դորձքերը աս երկրին որն որ ձեր կառավարութեանը յանձնրված է :

21 Գիլիլիճ՝ 1256 . (1 փետրուար 1841) :

Սայիտ Սուհիւ Եֆեստին արգարութեան արշտօնատարը , ասալի նաղերին , որու յանձնրված էր Վեհափառ Բրքային հրովարտակը՝ Մեհմետ Բիփաշային տանիլ , անցած կիրակի օր՝ փետրեւր — Էփրէթ ըսլած հէրութեան շողեակովը Բիքսանդրիա դնայ :

Ե . Վեհափառութիւնը՝ վերելութեան աստիճանի նշանով՝ ալ յիշեալ պաշտօնատարին հետ խելիստոսի փաշային խրկեց :

Կոստանդնուպօլսոյ մէջ քանի որ Վարանթիկաները հաստատուել են , բնաւ ժանտախտի դիպուած մը պատահած էր . բայց աս շաբթու դրեթէ բուրբ բնակչաց սիրտը դող եղաւ , երբոր լսեցին որ Պօղոսիցիի գեղերուն մեկուն մէջ զիպուած մը և վեր է :

Վաղդութեան հաղաբարձուն խնամարկ թէ որ մընաղիր (տուվարժի) մը մեռեր է , Պեյլիւք լիման ըսլած տեղը աւանձին խրճիթի մը մէջ իրեք օր հիւանդութիւն քաշելէն ետքը , խելիստոսի մէկը խրկեց որ տեսնէ զանկիս . ուստի երբոր ստուգեց որ ժանտախտին մեռած է , վերստին բժիշկ մը խրկեց որ երթայ քննէ մեռելը . ան ալ դարձաւ ու առաջի լուրը հաստատուեց : Եւ աստիճան հարկաւոր եղած խտութիւնները ի գործ դնելով , յիշեալ խրճիթին չորս զին հեռւանց պատեց զօրքով , մեռելին բոլոր լաթերը պոյն , տըլուա , ու ան վտանգին մէջ գանձովը անձինքը՝ որոնք 21 հոգի էին , մաքրութեան համար հարկաւոր եղած միջոցները ընել տալէն ետքը , Գալիլիի Վաղարէթի խրկեց զանոնք :

Որովհետեւ ժանտախտին ամեն նշանները չի կային մեռելին վրայ , որչեցին որ միայն կասկածաւոր համարվի մայրաքաղաքը , ըստ որում 7-8 ժամ հեռու է պատահմունքը եղած տեղէն . ու աս բանը շուտ մը իմացուցին զիպտոսներուն ղեկաւորները (քանկէրիս) , ու բոլոր հէրութեան մէջ դռնը ված առողջութեան վերականգնութեան :

— Անցած հինգշաբթի օր՝ նամակ մը հասաւ Պօլիս Զանախ Խալիի փաշային , որ առաջին լուրը կուտար թէ (ամանան նաւահանգիստին մէկ մասը Կիլիսիոյ հասած է , հոն քանի մը օր պիտի կենայ ալ աւելի արահովութեան համար :

— Դաշնակից տէրութեանց Գօնաղները , որոնք Բիքսանդրիային եկան , պատերազմական լուր ակէս , ու մինչև ցայսօր Պօլիս կը կենան , մօտէս Բիքսանդրիա դառնալու միտք ունին իրենց պաշտօնը վի :

վարելու համար . Ս . Վանէք Բրուսիայի Գօնաղին ի գտնի օր Պեյլիւք պիտի երթայ :

— Վեհափառ Բրքան անցած շաբթու օր՝ Ե . Վեհափառ Բիքային փաշային Կիլիսիայի պալատը գրեց , իր քոյրը Վիլիյի Վաղարէթ տեսնելու համար :

— Ս . Պօլիսանդիք որ շատ ատեն չէ Պաշտոց գեապանին երկրորդ Թարգման եղաւ , իր տէրութեան հրամանով՝ մօտէս Պեյլիւք պիտի երթայ :

ԳՄԻՎՈՏԻՄ
14 Փետրուար :

Կոստանդնուպօլսոյ միւր յարգի ընթերցողները , որոնք Բրքայիս Բարաւոտանին հրատարակութեան քիչ մը ատեն ետքը ստորագրուելով՝ տալիս թիւերէն չի կրցան ընդունել , մեծ փախազ մը կը ցրցունեն հիմայ յիշեալ թիւերով օրագրութիւննէս ունենալ , որով մեզ ամբողջ ստորագրութիւնը քովիդ նին ըլլայ : Կանապէս կը լսենք թէ՛ շատ յարգի անձինք ալ կուզեն որ ստորագրուին , բայց աս պատճառի համար կը սղասն , թէպէտ և քանի անգամ մեր աղիւստմեծալ թղթակից Ստիւքանդիս Գալիթ Բրքային միջոցով ծանուցենք յիշեալ յարգի աղաներուն , թէ մէկ երկու ամսիսն միջ անպատճառ նոյն պիտի տըլ տանք յիշեալ թիւերը (որովհետեւ չի մնաց անոնցմէ քովեցին) միւր ընթերցողներուն գովելի փախազը լեցնելու համար , սակայն ալ աւելի հաստատութիւն տալ ուղեւով մեր ըրած խաւաւանքին , արժան համարեցանք այս անգամ հրատարակաւ ծանուցանել անոնց որ պիտի ստորագրուին , ու ասկէց քիչ մը ատեն առաջ ստորագրելով յարգիներուն թէ անպատճառ մէկ երկու ամսը վան մէջ կը պարտաւորենք խրկել շարունակաբար մեր օրագրութեանը արահատ ըսլոր առջի թիւերը , վասն զի արդէն սկսել տըլինք շարել առաջին թիւը , որն որ կը յուսանք եկող շաբթու յուղարկել : Կողմէնք որ ներդրմիտ ըլլայ բարեկէր հասարակութիւնը՝ անոր աղջտիտական խնդիր չի կրնալ նուս համար կատարել յիշեալ ամենէն առաջ . քան զի որոնք որ ստորագրական արհեստին քիչ շատ ծանօթութիւն ունին , ըստ գիտեն թէ բաւական աշխատութեան կարօտ է աս բանը . մանաւանդ որ տը պարսմնիս ուրիշ կարեւոր դորձքեր ալ ունի :

— Բարձրագոյն Գօնաղ վերականգնաւ մը խրկած էր որ փաշը Վսիայի մէջ եղած քաղաքները պոլտուելով , նոր կարգադրութիւններուն ինչպէս ի գործ դրվիլը և Վեհափառներուն վարմունքը քննէ : Սօտեւս Կովքը հասաւ յիշեալ վերականգնաւ , ու իր պարտաւորութիւնը ամենայն զգուշութեամբ կատարելէն ետքը՝ երեկ մեկնեցաւ ասիկցի որ երթոյ շարունակե ուրիշ քաղաքներու մէջ իրեն յանձնը ված պաշտօնը :

— Ե . Վսե . Սիլիմ փաշան Վսիլուս նոր կառավարիչը անցած շաբթու եկաւ Պօլիսէն . ուր տեղ ժանտախտի դիպուած մը ստատահած ըլլալով , բոլոր ճակտորդները ու յիշեալ փաշան ալ ութ օր Վառանդիան կեցան :

— Տեղոյս հանայ տաւջնորդը՝ իր անունովը զիրք մը տալի տալով Կոստանդնուպօլիս , իր պաշտօնէն դուրս եղած քաղաքական դորձքերու վրայօք , հրաման եկաւ անցած շաբթու որ Վսիլուս արարվի :

— Կոտանդնությունը մեծապես խանգարում էր հասարակական կյանքը, և մեր օրագրության յուրաքանչյուր թիվը համար շարունակ ցուցաբերում էր խանգարումը, որով կերպ կերպ ճանաչությունները յուրաքանչյուր յանձնառու եղած է, շատ կրակներին ստացել է արդեն մեր սրտին կրակաբուխներով լցված։ Ուստի կը պարտաւորվեք ազատել հրապարակաւ յիշեալ անոնք անձը, որ հաճի ինչ դրանք մեր մտերիմ շնորհակալութիւնը որ կը մատուցանենք անոր՝ ազատարարութեան երախտագէտ սրտէ շարժելով։

— Բարեկենդանի մեծ հանդիմանութեամբ ու բարեկարգութեամբ անցուցինք ու զիշխեցինք ամեն մարդ բաւական տարահալութիւնով դուրս կերպ։ Վերջապէս հասարակութեան զբոսանքը ու զուարճութիւնները ամենին չեն վերադարձնուի։ Ուստի կը պարտաւորվեք շնորհակալ ըլլալ տեղացի բարեկենդանի կողմէն (ամեն փառքին, որ հասարակութեան հանդիմանութեան մարդասիրտ բար հոգ տանելով՝ անդադար բոլոր գիշերները անձամբ կը պտուղի, ու քաղաքի բոլոր ամենայն մասին բարեկարգութեան խնամք կը տանի)։

— Վերջիցի գործերին, մէջ կը կարգացվի։

« Կը զուրյրվի թէ ինչ քաղաքը Թագաւորական ձուլարանին (տեղեկանքին) մէջ երկու թէ տուն մը պիտի շինուի թէ որ Թագաւորը հրաման տայ, նոյն դրոշմարանի վերակառուութիւն տրամադարարին (բեռնին) համեմատ, ան քաղաքի կառավարութեանը ղեկավարութեան ընկալու համար։

« Լս տունը իրերը դուրսին (խաթ) պիտի ունենայ, 16—17 սենեակով, ծանրութիւնն ալ 80,000 քիլոկրամ ըլլալու է։

« Երկու թէ ճանապարհաւ Վերաբեւոյն ինչ կամ ուրիշ քաղաքներ տանելով շատ դժբերք պիտի ըլլայ, 5—600 Փրանք ծախսը յետեւով, թէ որ գետն մը անցնեն ալ աւելի ընչ ծախս կը ըլլայ, ու ինչ պէս ճամբորդութիւն ընտելերը բոլոր կամ վաճառք կունենան հետեւին, ասկից ետքը անոնք ճամբորդներ պիտի տեսնենք որ տուններին ալ մէջ տեղ կը պտուղեցնեն։

Երբ օրագրութիւնը կը թուէ նաեւ աս նորահրաշքը շինելի օգտուները ասանկ ըսելով։

« Լս կերպ տունները կըսէ չեն վախճար, ու հարկաւոր չէ դուրսը ընել. նմանապէս գետն նաշարժէ ու հեղեղէ ալ չի վախճարով մարդուս կեանքը ու անոր ինչքը կը պահպանեն։

« Դուրսը կը շինեն, ու երկար ատեն սպասելու ճանձնութեան կաշառի մարդ։

« Երկ կըսէ քաղաքը վրայ հաստատ կը մնան, հիմնարկութեան (թէպէտ ձգելու) համար հարկաւոր եղած ծախսերը չըլլար. թէ որ կուտարար ու գէշ զրայիներ ունենա, զիւրաւ կրնան վերցնել քու տունը, ու ուղած տեղը տանել։

« Երկու թէ ժամբէն (փասէ) ալ չի վախճար, վիր, քանի որ գտնելով է կարգանի ըսված ներքը։ Գաւիտեան կը մնայ տունը ու ամենին զինք վար չիջնար. թէ որ գոհ (խառնութեան) չեն տանել ձեռն, վերտին ձուլել կուտան զանի նոր սովորութեանց հետեւելով։

« Լս կըսէ կըստ զիւրսին տանը վրայ ծածկողներէն, ու դոնէ իրեք պատիժին երկուքէն, որոնք վնասակար են տանը, ինչպէս որ կըսէ. « Պաշտօնը « Իրեք բան կայ որ վնասակար է տանը, անձրեւ, չար կին ու ծով »։

« Տանիքը ճերմկեղէն բուրու անդ մը կըլլայ, ու ամենին դողէ չես վախճար։

« Երկու թէ, կուշի որ շուտով տուն մը ունենան. ու թ օր անցնելուն պէս հրամայելէ կըսէր կը լրմնայ անոր շնորհակալութեան. ու թ օրէն ետեւ ալ ուղած տեղը կը բերեն կը զարդարեն ու կը բնակեն։

« Երկու թէ, զիւրսին չըլլար արդեօք, աս կըսէր քաղաքներ վերցնել, նաւը դնել նաւախիճի (շաքարայի) պէս ու տանիլ ուրիշ երկիր։

— Լս կը մէջ կը կարգացվի։

« Երկու թէ, արդարութեամբ շինված դարձիք մը հոգնաւոր անունով սկսան բանեցնել փարիզու բաղնիքներու ըսված վարժարանին մէջ, որն որ Ս. (Պէր) Գիւմիկէն միջին շինեց։ Լս մեքենան թղթի վրայ կը նըշանակէ փոթորիկները ու անձրեւները, ու շատ հարկաւոր է անոնց որ մեքենայի անոնց ղեկավարութեանց կը պարտաւորեն. մասնաւոր շինք մը ունի, որ տանը վրայ դրված խողովակով (սօրոյսով) ուրիշ մեքենայի մը կը հաղորդի որ տանի անհեղին մէջն է փոթորիկ անի՝ մը կայ վարի ծաղը որ կը դառնայ որ կողմը որ դառնայ նէ հոգն. մասնաւորն ալ (խողովակ խողովակ) ունի անիւր որ կը նշանակէ թղթի վրայ որ կը զմէն հով փչել. ուրիշ ճամբորդութեամբ մը կը կը որոշէ անձրեւի ժամանակները ու որչափ անձրեւ գալը։ Երկու թէ վարժարանին անոնցներէն մէկը՝ մանրամասնաբար տեղեկութիւն մը պիտի տայ մեքենայ աս նորաշինու ու զարմանալի մեքենայի վրայ, ու աս կը շատ հետաքրքրական պիտի ըլլայ յառաջ գալու են անշուշտ, մեքենայի անոնց ղեկավարութեան օգտակար։

Գ Լ Գ Գ Ի Լ

Փարիզ 16 Յունվար։ Երկու թէ կողմի օրագրութիւնները քանի մը արտաւոր նամակներ հրատարակեցին մօտեւ, իբր թէ Լ. վեհապետութիւն Լուի—Ֆիլիպի գաղղիացեայ Թագաւորը գրած է զանոնք։ Լս նամակները՝ որոնք շատ ատեն կը ցուցուն զԹագաւորը, կըսվի թէ Լ. օմոռաւ գրված են, ուսկից Գաղղիա բերու մէկ կին մը որ անւանի է իր գրաւոր աշխատութեամբը, ու քանի մը տարի առաջ ալ Լ. Գիւպոտի կողմը ճամբորդութիւն ըրած է։

Որչափ օրագրութիւններ որ կային յիշեալ տուտ գրութիւնները հրատարակող, ամենին ալ ժողովեցին, ու աս բանին վրայ դատաստան պիտի ըլլայ մօտ օրերս։

Կը հաստատեն թէ Սիէրը կողմէ օրագրութեան կառավարութիւնը պիտի փոխվի. վասն զի անոր առջի վերակառուութիւնն ունի հիմնարկներն հետ ու ջանք կընէ իր նախկին պաշտօնը ձեռք բերել։ Երկու թէ օրագրութիւնը չափէ դուրս հրատարակվելու պատճառով (49,000 հոգի ստորագրված են անոր) աս գործն ալ երեւելի դատի մը կըսէր անցաւ։

ԻՏԱԼԻԱ

ԲԱՐԵԿԵՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՆԻՈՒԹԻՒՆ

Լս կըսէ ամսու 12 ին զիշխեք՝ սաստիկ անձրեւ մը սկսաւ գալ, ու երկար ատեն քշելէն ետքը անանկ ահագին ժայռ մը ինկաւ Կուանտանո ըսված փոքր քաղաքին քովը եղած լեռնէն, որ վախճաւ տուն մէկէն կործանեց, ու հարկաւոր հոգիի չափ կըստվեցան աս զարհուրելի զիւրաւածէն իրենց քննարկներէ մէջը։ Քաղաքիս կառավարիչը՝ շուտ մը սուրհանդակով (մէնդիլով) բերել արվաւ մօտ տեղեկանքները զրոնքված զինուորները. բայց շատ ատենի ըլլալով թէ անձրեւը Լ. թէ հովը, անոնց առջի աշխատանքներէն օգուտ մը չեղաւ։

Լս խոշոր անցքը՝ Թագաւորին ականջը հասաւ 13 ին կէս օրվան ատեն, Լ. Վ. նստած էր իր ժողովին մէջ։ Ուստի շուտով վերջացուցին ժողովը, ու Թագաւորը կըսաւ քանի մը պաշտօնատար ներու հետ Կուանտանո գետը. նոյն ատենը՝ 490 գործաւոր ալ, այսինքն բանակի ճամբայ բացողներ, նաւը դըրին ու ան քաղաքը իրկեցին։

ԳՈՒՅՅՈՒՄ

Անդ—Կալ, 12 Յունվար։ Լս կողմէ գտնված վանքերուն ընչիցը համար նոր կաղաքացիութիւն մը եղաւ. որչափ որ դրամ կամ անշարժ ստացուածք (վախճ) ունին վանքերը. ասկից ետեւ տեղութեան ինչքը սեպվելու են, ու անոնց եկամուտներով է կեղեցիներ, զարդարանքներ ու աղքատանոցներ պիտի շինվին։ Կրօնաւորներուն տարեկան տուրը մը տըրվելու է հետագայ կաղաքացիութեամբը. մէկ քահանային՝ տարին 2,000 Փրանք. 60 տարու կրօնաւորին՝ 1,400 Փրանք. ալ աւելի պղտիկին՝ 1,200 Փրանք. աշխատաւոր կաղաքացիներն՝ որոնք ծերացած են, մարդ զրոյն 500 Փրանք. երիտասարդներուն՝ 400 Փրանք։ Լս կրօնաւորներուն մէջէն ո՛վ որ պաշտօն մը կընդունի, անոր տարեկանը հասնելու է ինչն 1,600 Փրանք։ Բախտաւորները որոնք ան երկրէն չեն, 500 կան Փրանք. պիտի առնեն մինչև որ ուրիշ հոգացվի անոնց տարուտը։ Գոյված վանքերուն ստացուածքներէն 500,000 Փրանք պիտի առնվի, ու աս գրամին կէսը հոռմեաղաւան Գ. վիկարներուն զարդարանքը տըրվելու է, կէսն ալ աղքատներուն։ Երբ որ վանքերուն բոլոր ինչքը ըստուգվի, յաւկապէս 500,000 Փրանք. աղքատաց պիտի տան։

ԱՐԵՎԵՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ

30 Յունվար։

Բամպակ։ Ըմբռնեցի տարանքը միշտ կուգվի ու զինքը հետ դժուր բարձրալու վրայ են, ի զմիտու բամբակները կը հաստատեն, բայց զի ներուն տակաւին երեւելի փոփոխութիւն մը չեղաւ. Բարադաւի արժողութիւնը 80—82½ Փուանք է, սակայն մեծ փափաղ մը չեն ցուցնենք ծախու առնողները։ Լս շաբաթ միայն 19 պալեա Բարադաւ միջակ տարանք վաճառվեցաւ 80 Փուանքի, հարուրին 2 վար իջեցունելով. Սապուճան այնքան հար-

ցունդը չի կայ · բայց կը յուսանք որ ան ալ քիչ ատենին մէջ պիտի ուզվի, հիմակու գինը՝ 85 Փըն-
ւանք է, հարուրին 6 վար իջեցունելով: Վարդապետ
մէջը միայն 726 պալէս Վարդապետ կայ, ու 561
պալէս Սպարապետ:

Թիֆլիս: Ինկիլիզու տեսակ ապրանքը միշտ
կուզվի, ու գինը Փուանք 2,40 է կէս քիլոկրամը
(160 տիրէմը) · բայց միջակ տեսակներուն ու չէն-
կէլիին անունը տըռող չի կայ:

Մետաքս: Եւ շաքար թափախան առուտուր է-
ղաւ Պրուսայի ապրանքէն, 150 պալէսայի չափ վա-
ճառվեցաւ ու աս օրվան գիները ասոնք են:

Մեշտուտի երկան խալլան՝ 20 Փուանք կէս քի-
լոկրամը:

Լս	Կարճ խալլան	22 1/2	»	»
Պրուսա	Կ · Խ ·	19 1/2	»	»
Լս	Լ · Խ ·	18	»	»
Պարեամալուրինը՝		15	»	»

Քիթրի: Եւ ատ ապրանք կայ ու չուզվի:

Հասարակը՝ Փուանք 1,40 է կէս քիլոկրամը:

Տերեւ (եափրախ) երկրորդ տեսակը 2 »

Մեղրամոմ: Խիստ քիչ ապրանք կայ ու գնոյ
առնող պակաս չէ 220 Փուանք յիսուն քիլոկրամը
(40 օխան) հարուրին 4 վար իջեցունելով:

ԻՕՄԻՐ

14 Վերաբեր:

Մեր նախնիքս թիւէն ետքը քաղաքիս առու-
տուրին երեւի փոփոխութիւն մը չեղաւ, ու գրե-
թէ մի և նոյն վիճակին մէջը կը գտնուի:

Բամպակ: Գուրտերէն բաւական ապրանք կու-
գայ անպակաս, ու մեր ետքի նշանակած գիներէն
քիչ մը Թուէ են հիմայ:

Քեօք պոյս: Վիչ ապրանք մնաց ու գնոյ առ-
նող պակաս չէ 230—240 դուռուշ խանթարը ըստ
տեսակին:

Թիֆլիս: Գիները սկսան քիչ մը շարժիլ,
մանաւանդ առաջին տեսակ լաւ ապրանքը՝ շատ
կուզվի · աս օրվան արժողութիւնը հետեւեալն է:

Ինկիլիզու տեսակը՝	»	դուռուշ 36—37
Հոլանտայունը՝	»	26—28
Պիզո, Բոսոն	»	15—20
Չէնկէլին միշտ Թուէ է	»	15

Եափախ: Եւ ատ ապրանք չիկայ, բայց գնոյ առ-
նողներն ալ քիչ են:

Լաւջին տեսակը՝ » | 315—320 || Երկրորդ տեսակը՝ | » | 210—220 |

Թալլան տերիսի: Մօտ օրերս քիչ մը ապրանք
եկաւ դուրսերէն:

Լաւջին բանված տեսակը՝ » | 400 || Երկրորդը՝ | » | 200 |

Մեղրամոմ: Խիստ քիչ ապրանք կայ, ու աս
պատճառով գիները օրէ օր կը բարձրանան · չի բան-
վածը՝ 930—940 դուռուշ ծախվեցաւ խանթարը,
ու բանված առաջին տեսակ ապրանքը՝ 1000 դու-
ռուշ:

Մահուրի: Լաւ ապրանք քիչ կայ ու ասօրվան
արժողութիւնը 200—280 դուռուշ է օխան ըստ
տեսակին:

Չէթ: Պատրաստ ապրանք քիչ ըլլալուն համար

գիները օրէ օր բարձրնալու վրայ են · մանաւանդ որ
Լաւրոպայի լուրերը աս հեղանիքին վրայօք միշտ
լաւ են · հիմակվան գիները 235—240 ըստ տեսա-
կին ու ապրանքը աւանդելու ատենին համեմատ:

Փալամուտ: Թուէ է ու ծախու առնող քիչ կայ ·
թէպէտեւ լաւ ապրանքը շատ չափաւոր է · հետագայ
գիները անունով միայն են:

Թրեստու տեսակը՝ » | 80—82 || Ինկիլիզու տեսակը՝ | » | 60—65 |

Վալնոյ (բէֆուզոն) ըստ տեսակին 20—35

Չիլիտ: Եւ ատ ապրանք եկաւ մօտերս ու գնոյ
առնող խիստ քիչ կայ · 100—120 դուռուշ օխան
դժուարաւաճաւ է:

Խրմըլ: Գիները Թուէ են, ու բաւական ապ-
րանք կայ · աս օրվան արժողութիւնը 75—90 դու-
ռուշ է ըստ տեսակին:

Պիպէր: Գինք ամենեւին չուզվի ու 4 1/2—5
դուռուշ օխան դժուարաւաճաւ է · որովհետեւ շատ
ապրանք կայ ու շատ ժամանակ պետք է որ քշվի:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մօտերս վարպետ աջաբոյժ (քէհհալ) մը եկաւ
աս քաղաքը, Մանօի Կօստրալէ անուն, որ խօսք
կուտայ բժշկելու ինչ կերպ աչքի ցաւ ունեցող
որ ըլլայ, կամ ստուերած (փէրտէ) ունենայ աչքին
վրայ թէկ հինցած ըլլայ այս ախտը · կը խոտանայ ևս
ամենեւին ստուի մը չառնել մինչև որ չի բժշկուի
ցաւազտը:

Յիշեալ բժշկը կը բնակի՝ Գըղար ասփախ
ըսված թաղը, մատամ Տէնային տունը:

ՀԱՐԺԱՐՈՒՆՔ

Գաղղիական շոգենաւերուն,

Լատինացուց թիւով:

Մարտիկային կելայ ամմին ամսու I, II, 21

Ի իվունօ	»	»	»	3, 13, 23
Մայթայ	»	»	»	7, 17, 27
Լալթանդրիա	»	»	»	4, 14, 24
Լթէնք	»	»	»	2, 12, 22
Սիւրա	»	»	»	1, 11, 21
Իլմիր	»	»	»	2, 12, 22
Կոստանդնուպօլիս	»	»	»	4, 14, 24

Կոստանդնուպօլիս կելայ ամմին ամսու 7, 17, 27

Իլմիր ամմին ամսու	»	»	»	9, 19, 29
Սիւրա	»	»	»	1, 11, 21
Լթէնք	»	»	»	2, 12, 22
Լալթանդրիա	»	»	»	4, 14, 24
Մայթայ	»	»	»	4, 14, 24
Ի իվունօ	»	»	»	10, 20, 30
Մարտիկա	»	»	»	1, 11, 21

Մարտիկա երթալու համար,

Իլմիրէն կելայ ամմին ամսու	»	»	»	10, 20, 30
Սիւրայէն	»	»	»	1, 11, 21
Լթէնքէն	»	»	»	10, 20, 30
Լալթանդրիայէն	»	»	»	7, 17, 27
Մայթայէն	»	»	»	6, 16, 26
Ի իվունօյէն	»	»	»	10, 20, 30

ՀԱՐԺԱՐՈՒՆՔ

Լատինական Լայտ ընկերութեան շոգենաւերուն,

Լատինացուց թիւով:

Թրեստէն կելայ ամմին ամսու » | » | » | 1, 16 |

Լթէնք	»	»	»	»	2, 17
Քօրֆու	»	»	»	»	5, 20
Փաթրաս	»	»	»	»	6, 21
Փիլիպոս (Լթէնք)	»	»	»	»	8, 23
Սիւրա	»	»	»	»	9, 24
Իլմիր	»	»	»	»	11, 26
Կոստանդնուպօլիս	»	»	»	»	13, 28
Կոստանդնուպօլիսէն կելայ ամմին ամսու	»	»	»	»	5, 20

Իլմիր ամմին ամսու	»	»	»	»	7, 24
Սիւրա	»	»	»	»	8, 23
Փիլիպոս (Լթէնք)	»	»	»	»	12, 27
Փաթրաս	»	»	»	»	14, 29
Քօրֆու	»	»	»	»	15, 30
Լթէնք	»	»	»	»	18, 2—3
Թրեստ	»	»	»	»	19, 3—4

Թրեստ երթալու համար,

Իլմիրէն կելայ ամմին ամսու	»	»	»	»	7, 22
Սիւրայէն	»	»	»	»	11, 26
Փիլիպոսէն	»	»	»	»	12, 27
Փաթրասէն	»	»	»	»	14, 29
Քօրֆուէն	»	»	»	»	15, 30
Լթէնքայէն	»	»	»	»	18, 2—3

Հանգուցեալ բարեխիշատակ Տէր Զովհան վար-
ժապետի որդին յարգի Գրիգոր վարժապետը,
պատիւ կը համարի անձին ծանուցանել հասարա-
կութեան թէ՛ Հօրը գրուածներէն որու քով
որ կը գտնուի, շնորհք ընէ խրկէ իրեն, ինչու
որ՝ անոնց՝ մէջէն տալիքը արժանի բաները պի-
տոր ընտրելին:

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ · աս (Օրագիրը

շարաթը անդամ մը կը տրուի:

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դրշէ · կանխիկ
(փէշին) · ո՛վ որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ:

Իլմիր՝ օրագրութեան տպարանը:

Լատինական Լայտ ընկերութեան տունը:

Պօլսո՝ Վիլիս խանը Իլմիրցի Սաւալանեան Գալիթ

Լայպին գրատունը:

Լալթանդրիա՝ Լալթանեան Կարապետ Լայպին մա-
ղաղան:

Թրեստ՝ Լալթան Գրիգոր Լայպին գրատունը:

Պուրսո՝ Վարդապետ Սատթէոս ու Գրիգոր Լայպ-
ից մաղաղան:

Լայպին՝ Փափաղեան Պօլսո Լայպին վաճառատունը:

Լայպին՝ Հակոբճեանեան Լայպ Սարգիս մաղաղան:

Պալթանեան Լայպ կը տրուի մաղաղան:

Պուրսո՝ (Հեղինակ) յարգի պարոնաց Լայպնօր
որդւոց և ընկերաց վաճառատունը: